

**RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA QUROLI KUCHLARI
MODDIY TEXNIK TA'MINOT BAZALARI FAOLIYATINING
TAKOMILLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI HAMDA
MILLIY TRANSFORMATSIYASI**

IMPROVEMENT MEASURES AND NATIONAL TRANSFORMATION OF
ARMED FORCES' MATERIAL AND TECHNICAL SUPPORT BASES IN
DEVELOPED COUNTRIES

МЕРЫ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАЗ
МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ
В РАЗВИТЫХ СТРАНАХ И ИХ НАЦИОНАЛЬНАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ

Muallif: Odilov Ehdos Fazliddin o'g'li

Ilmiy rahbar: Rahmonqulov Akmal Berdiqulvich

Shamanov Bekzod Shokirjonovich

Annotatsiya / Abstract / Аннотация:

Ushbu maqolada rivojlangan mamlakatlarning qurolli kuchlari moddiy-texnik ta'minot bazalarining faoliyati tahlil qilinib, ularning takomillashtirish chora-tadbirlari o'rganiladi. Shuningdek, milliy harbiy logistika tizimini modernizatsiya qilish yo'nalishlari va xalqaro tajriba asosida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan transformatsiya strategiyalari haqida fikr yuritiladi.

This article analyzes the operation of material and technical support bases of the armed forces in developed countries and examines their improvement measures. Additionally, it discusses the modernization of the national military logistics system and possible transformation strategies based on international experience.

В данной статье анализируется деятельность баз материально-технического обеспечения вооруженных сил в развитых странах и рассматриваются меры по их совершенствованию. Кроме того, обсуждаются направления модернизации национальной военной логистической системы и возможные стратегии трансформации на основе международного опыта.

Kalit so'zlar / Keywords / Ключевые слова:

Moddiy-texnik ta'minot, harbiy logistika, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, harbiy ta'minot tizimi

Material and technical support, military logistics, automation, artificial intelligence, military supply system

Материально-техническое обеспечение, военная логистика, автоматизация, искусственный интеллект, система военного снабжения

Qurolli kuchlarining moddiy-texnik ta'minot baza faoliyatining takomillashtirish chora-tadbirlari

Moddiy-texnik ta'minot bazalari qurolli kuchlarning barcha tarmoqlariga ta'sir etuvchi tizim bo'lib, uning samarali ishlashi armiyaning jangovar tayyorgarligi va operatsion samaradorligini ta'minlaydi. MTTni optimallashtirish orqali armiyaning ko'rsatilgan qudrati va barqarorligi sezilarli darajada oshadi. Bunga texnologik yangilanishlar, samarali logistika tizimlari va ilg'or boshqaruv texnikalarini tatbiq etish orqali erishish mumkin.

Qurolli kuchlarining moddiy-texnik ta'minoti (MTT) harbiy tayyorgarlikning va davlatning milliy xavfsizligining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. U harbiy operatsiyalarni amalga oshirishda zarur bo'lgan texnika, qurol-aslaha, oziq-ovqat, yoqilg'i, munitsipal va tibbiy xizmatlar bilan ta'minlashni anglatadi. Rivojlangan mamlakatlarda qurolli kuchlarning MTT bazalari faoliyatining samarali bo'lishi uchun doimiy ravishda innovatsion chora-tadbirlar va transformatsiyalar amalga oshiriladi. Zamonaviy harbiy strategiya va taktikada qurolli kuchlarning moddiy-texnik ta'minoti katta ahamiyatga ega. Moddiy-texnik ta'minot tizimi armiyaning jangovar tayyorgarligi, operativ harakatchanligi va uzoq muddatli harbiy harakatlarni olib borish imkoniyatlarini belgilaydi.

Zamonaviy harbiy logistika tizimining asosiy xususiyatlari

Harbiy logistika – bu qurolli kuchlarni zarur materiallar, texnika, qurol-aslaha va boshqa resurslar bilan ta'minlash jarayoni hisoblanadi. Zamonaviy sharoitda harbiy logistika tizimining samaradorligi armiyaning umumiy jangovar qobiliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Rivojlangan davlatlar harbiy ta'minot tizimlarini avtomatlashtirish, sun'iy intellekt va IoT texnologiyalaridan foydalanish orqali rivojlantirmoqda. Masalan, AQSh armiyasida logistika operatsiyalarini optimallashtirish maqsadida dronlar va robotlashtirilgan texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Moddiy-texnik ta'minot tizimlarining xavfsizligi harbiy muvaffaqiyat uchun muhim omildir. Kiberxavfsizlik, zaxira resurslarni saqlash va ta'minot liniyalarining himoyasi strategik muammolardan biri hisoblanadi. Shu sababli, rivojlangan mamlakatlarda harbiy logistika infratuzilmasini himoyalashga alohida e'tibor qaratiladi.

Zamonaviy moddiy-texnik ta'minot tizimlari va ularning takomillashtirish yo'nalishlari

- **Innovatsion texnologiyalarni joriy etish.** Zamonaviy texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt (SI) va avtomatlashtirilgan tizimlar, moddiy-texnik ta'minot jarayonlarini tezlashtirish va aniq boshqarish imkoniyatlarini yaratadi. Masalan, dronlar va robot texnikalaridan foydalanish qurolli kuchlarning texnik ta'minoti samaradorligini oshirishi mumkin. Avtomatlashtirilgan tizimlar MTTni real vaqt rejimida boshqarishga imkon beradi.

• **Logistika va ta'minot zanjirining optimallashtirilishi.** Qurolli kuchlarining harbiy operatsiyalarini ta'minlashda logistika va ta'minot zanjirining ahamiyati katta. Kengaytirilgan ta'minot zanjiri yordamida qurolli kuchlar kerakli resurslarni eng qisqa muddatda olishlari mumkin. Rivojlangan mamlakatlar shuningdek, masofaviy ta'minot tizimlarini joriy etish orqali xatarlardan saqlanishni ta'minlaydilar.

• **Resurslarni boshqarish va sarf-xarajatlarni kamaytirish.** Harbiy texnika va qurol-aslaholarning sarfini kamaytirish va ularning yangilanishiga qaratilgan investitsiyalar, qurolli kuchlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Yangi materiallar va texnologiyalar yordamida ishlab chiqilgan qurollar uzoq muddatli ishlash va energiya samaradorligini oshirishga imkon beradi.

• **Boshqaruv va operatsion tizimlarning takomillashtirilishi.** Qurolli kuchlaridagi boshqaruv tizimlarining zamonaviylashtirilishi ularning ishlashini sezilarli darajada tezlashtiradi. Rivojlangan davlatlar o'z qurolli kuchlarida yagona ma'lumotlar bazasini va boshqaruv tizimini joriy qilishmoqda, bu esa qurolli kuchlarining tezkor va samarali ishlashini ta'minlaydi.

Zamonaviy qurolli kuchlarning muvaffaqiyatli harbiy operatsiyalarni olib borishi bevosita moddiy-texnik ta'minot tizimining samaradorligiga bog'liq. Rivojlangan davlatlar harbiy-logistika tizimini avtomatlashtirish, raqamlashtirish, sun'iy intellektdan foydalanish va ekologik barqarorlik tamoyillarini joriy etish orqali

takomillashtirishga katta e'tibor qaratmoqda. Avtomatlashtirish zamonaviy harbiy ta'minot tizimining ajralmas qismiga aylangan. Rivojlangan davlatlar harbiy omborxonalar va transport tizimlarida RFID (Radio Frequency Identification) va IoT (Internet of Things) texnologiyalaridan foydalanmoqda. Masalan, AQSh armiyasi omborlarida avtomatlashtirilgan inventarizatsiya tizimlari qo'llaniladi, bu esa yuklarni kuzatish va tezkor yetkazib berish imkonini beradi. Sun'iy intellekt (SI) harbiy-logistika tizimlarini optimallashtirishda katta ro'l o'ynamoqda. Buyuk Britaniya va Germaniya armiyalarida SI asosida ishlovchi logistika markazlari ta'minot jarayonlarini rejalashtirish va boshqarishda qo'llaniladi. Sun'iy intellekt yordamida yuk tashish yo'nalishlari optimallashtirilib, ehtiyoj prognozlari amalga oshiriladi, bu esa vaqt va resurslarni tejashga yordam beradi. Harbiy ta'minot tizimida dronlar va robot texnologiyalar tobora keng qo'llanilmoqda. Misol uchun, AQSh armiyasi Frontline Robotics tizimini ishlab chiqqan bo'lib, u yuklarni xavfli hududlarga dronlar orqali yetkazib berish imkonini yaratadi. Germaniya armiyasi esa muqobil transport vositalaridan foydalanib, robotlashtirilgan harbiy avtomobillar orqali ta'minot jarayonlarini samarali tashkil etmoqda.

O'zbekiston Qurolli Kuchlarida moddiy-texnik ta'minot tizimini takomillashtirish strategiyasi

Rivojlangan mamlakatlarning tajribasidan kelib chiqib, O'zbekiston Qurolli Kuchlari moddiy-texnik ta'minot tizimini takomillashtirish yo'nalishlarini ishlab chiqish zarur. Bunda avtomatlashtirish, raqamlashtirish, sun'iy intellektdan foydalanish va logistika tarmoqlarini rivojlantirish kabi ustuvor yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Qurolli Kuchlarida avtomatlashtirilgan logistika tizimini joriy etish ta'minot jarayonlarining tezkor va samarali amalga oshirilishini ta'minlaydi. Masalan, omborlar va transport tizimlarini raqamlashtirish orqali resurslardan foydalanish samaradorligi oshirilishi mumkin. Harbiy logistika tizimida yetkazib berish tizimining samarali tashkil etilishi muhimdir. O'zbekistonda mintaqaviy logistika markazlarini tashkil etish va ta'minot zanjirlarini kuchaytirish orqali harbiy qismlarning tezkor ta'minoti ta'minlanishi lozim. Moddiy-texnik ta'minotni takomillashtirish jarayonida sun'iy intellekt, IoT, va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan foydalanish ustuvor yo'nalishlardan biridir. Bu texnologiyalar resurslarni optimal taqsimlash va harbiy tayyorgarlik darajasini oshirish imkonini beradi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi asosida milliy moddiy-texnik ta'minot tizimini rivojlantirish yo'nalishlari

O'zbekiston Qurolli Kuchlarining moddiy-texnik ta'minot tizimini takomillashtirish xalqaro tajribaga asoslangan holda olib borilishi lozim. Zamonaviy urushlar va harbiy nizolar shuni ko'rsatmoqdaki, harbiy operatsiyalar muvaffaqiyatining katta qismi ta'minot tizimining uzluksiz va samarali ishlashiga

bog‘liq.

Zamonaviy harbiy ta‘minot tizimida IoT, sun‘iy intellekt va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish tobora ahamiyat kasb etmoqda. AQSh va NATO davlatlarida ushbu texnologiyalar logistika jarayonlarini boshqarishda muvaffaqiyatli qo‘llanilmoqda. Harbiy ta‘minotni yanada samarali tashkil etish maqsadida O‘zbekistonda milliy harbiy-logistika markazlarini rivojlantirish zarur. Ushbu markazlar harbiy yuklarni tarqatish, saqlash va yetkazib berish jarayonlarini muvofiqlashtirishda asosiy rol o‘ynaydi.

Milliy xavfsizlik siyosatining muhim tarkibiy qismlaridan biri qurolli kuchlarining moddiy-texnik ta‘minoti bo‘lib, uning transformatsiyasi uchun quyidagi omillarni hisobga olish kerak:

• **Milliy sanoat va ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish.** Rivojlangan mamlakatlarda qurolli kuchlarni ta‘minlashda ularning ichki sanoatiga tayanish juda muhimdir. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar tomonidan taqdim etilgan texnika va qurol-aslaholar nafaqat xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi, balki o‘z resurslarini ishlab chiqarish va tahlil qilish imkonini ham beradi.

• **Halqaro hamkorlik va texnologik transfer.** Qurolli kuchlarining moddiy-texnik ta‘minotida xalqaro hamkorlikning o‘rni katta. Rivojlangan mamlakatlar o‘zaro tajriba almashish, texnologiya transferi va qo‘shma ishlab chiqarish kabi yo‘llar orqali qurolli kuchlarining MTT faoliyatini kuchaytiradilar.

• **Xavfsizlik va barqarorlikni ta‘minlash.** Milliy xavfsizlikni ta‘minlash uchun qurolli kuchlarining moddiy-texnik ta‘minoti mustahkam va ishonchli bo‘lishi kerak. Milliy xavfsizlik siyosati doirasida qurolli kuchlarining resurslari, qurol-aslaholar va texnikalarni rivojlantirishga doimiy ravishda e‘tibor qaratish zarur.

Xulosa

Qurolli Kuchlarning moddiy-texnik ta‘minoti zamonaviy harbiy strategiyaning eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, avtomatlashtirish, raqamlashtirish va diversifikatsiyalash muhim yo‘nalishlardan biridir. O‘zbekiston ham ushbu yondashuvlarni o‘z harbiy tizimiga joriy etish orqali qurolli kuchlarini zamonaviy standartlarga mos ravishda takomillashtirishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. NATO Logistics Handbook. NATO Standardization Office, 2021.
2. U.S. Army Logistics 2030 Strategy. Department of Defense, 2022.
3. German Bundeswehr Logistics System Overview. Federal Ministry of Defense, 2023.
4. IoT and AI in Military Logistics. Journal of Defense Technology, 2022.
5. O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa Doktrinasi, 2023.
6. Harbiy-logistika tizimlari: dunyo tajribasi va milliy model. Toshkent, 2024.